

بررسی مورد کاوانه دانشيابان دختر دوره پيش دانشگاهي شهرستان بروجرد

رابطه بين تصور بدني و ويژگي هاي شخصيتي

◀ حميرا بهنوا، کارشناس ارشد روان شناسي

◀ دکتر عزت‌اله نادري، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و تحقیقات

◀ دکتر مریم سیف نراقی، عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین تصور بدنی و ویژگی‌های شخصیتی در دانش‌یابان دختر دوره پيش دانشگاهي شهرستان بروجرد بوده است. روش تحقیق از نوع هم‌بستگی یا همخوانی و جامعه آماری شامل کلیه دانش‌یابان دختر دوره پيش دانشگاهي که از میان آنها تعداد ۲۹۷ آزمودنی با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. جهت ابزارهای پژوهش، آزمون شخصیتی NEO-FFI و پرسش‌نامه چند بعدی رابطه خود و بدن MBSRQ مورد استفاده قرار گرفت. در این تحقیق با سه کار بردن تکنیک‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار و آمار استنباطی آزمون مجذور کای (X²) و ضریب همبستگی فای (Ø) داده‌های پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات توسط مجذور کای (X²) در سطح معنی داری ۰/۰۵ = a و ضریب همبستگی فای (Ø) نشان داد که بین توزیع داده‌های دو مقوله تصور بدنی و ویژگی شخصیتی روان‌رنجور خوبی و نیز دو مقوله تصور بدنی و ویژگی شخصیتی وظیفه‌شناسی، رابطه معنادار آماری و به بیان دیگر همخوانی و هماهنگی وجود دارد اما بین مقوله‌های تصور بدنی و ویژگی شخصیتی برون‌گرایی، تصور بدنی و ویژگی شخصیتی گشودگی به تجربه، تصور بدنی و ویژگی شخصیتی خوشسایندی رابطه معنادار آماری و به بیان دیگر، همخوانی و هماهنگی وجود ندارد. بر مبنای نتایج حاصل از این پژوهش، به مشاوران و درمانگران و پزشکان پیشنهاد می‌شود در مواجهه با موارد مربوط به نارضایتی از تصور بدنی، به اهمیت متغیر ویژگی‌های شخصیتی مراجع از جمله صفات رنجور خوبی و وظیفه‌شناسی توجه داشته باشند.

تصور بدنی به عنوان تصویری که هر فرد از شکل و اندازه بدن خویش دارد و همچنین احساس وی نسبت به تک تک و کل اعضای بدن خود، شامل ابعاد شناختی، ادراکی، عاطفی، رفتاری و اجتماعی است

کلیدواژه‌ها: تصور بدنی، ویژگی‌های شخصیتی، دانشیاب

مقدمه

تصور بدنی^۱ امری است که کمتر به آن پرداخته شده است، در حالی که امروزه مشغولیت فکری بسیاری را در میان قشر جوان و به‌ویژه بانوان ایجاد کرده است. مفهوم شخص از بدنش بخش اصلی و مهم خود پنداره او است. شخص از زمان تولد تا مرگ با بدنش زندگی می‌کند و از طریق آن با دنیا ارتباط برقرار می‌کند (صفازاده، ۱۳۸۶). تصور بدنی به عنوان تصویری که هر فرد از شکل و اندازه بدن خویش دارد و همچنین احساس وی نسبت به تک تک و کل اعضای بدن خود، شامل ابعاد شناختی، ادراکی، عاطفی، رفتاری و اجتماعی است (اسلید^۲، ۱۹۸۸). اگرچه تصور ذهنی بدنی ساختاری چند بعدی دارد، اغلب به صورت درجه‌ای از رضایت از ظاهر فیزیکی (اندازه، شکل و ظاهر عمومی) تعریف می‌شود (جونز^۳ و کارلسون^۴، ۲۰۰۱). بررسی تصور بدنی به این دلیل که می‌تواند عواطف، رفتارها و ارتباطات اجتماعی افراد را تحت تأثیر قرار دهد، امری قابل توجه به نظر می‌رسد. تصویر ذهنی بدنی در سنین نوجوانی به دلیل اثرات پیچیده روانی بر مفهوم خود در این دوران، فاکتور اساسی تعیین چگونگی تعامل نوجوان با دیگران محسوب می‌شود (عمیدی، ۱۳۸۵). دانش‌آموزانی که تصور بدنی بهتری از خود دارند، از سازگاری بیشتری برخوردارند و رابطه‌های مستقیم و معنادار میان تصور بدنی با میزان سازگاری دانش‌آموزان در سه حیطه عاطفی، اجتماعی و آموزشی وجود دارد (سلیمی، ۱۳۸۲). ترس درباره وضعیت ظاهری جسمانی می‌تواند به احساس وجود خیالی نقص در بدن منجر گردد و فرد را به سوی عمل جراحی زیبایی برای تغییر وضعیت ظاهری خود سوق دهد. درصد بالایی از دانشجویان دانشگاه از ظاهر جسمانی خود ناراضی هستند و علاقه‌مندند ظاهر خود را تغییر دهند (بساکن‌نژاد و غفاری، ۱۳۸۶: ۶۹-۶۷). رضایتمندی یا نارضایتی از تصور بدنی ممکن است در ارتباط با خصوصیات و ویژگی‌های شخصیتی افراد باشد. این طور به نظر می‌رسد که ویژگی‌های شخصیتی چون روان رنجور خویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، خوشایندی و وظیفه‌شناسی در ارتباط با تصور بدنی قرار دارند (نورملا^۵، ۲۰۰۷). شخصیت^۶، سازمانی پویا در درون فرد و متشکل از سیستم‌های روانی-جسمانی است که رفتار و افکار مشخصه او را تعیین می‌کند (آپورت^۷، ۱۹۶۱ به نقل از فیست. مترجم: سیدمحمدی، ۱۳۸۶). شخصیت از پنج عامل نیرومند یا بزرگ^۸ تشکیل می‌شود. روان‌رنجور خویی^۹ (N) تمایل به تجربه پریشانی روان‌شناختی به شکل اضطراب، خشم، افسردگی، خجالت، تنفر و دامنه‌ای از هیجان‌نا منفی را دربر می‌گیرد؛ برون‌گرایی^{۱۰} (E) شامل اجتماعی بودن و صفاتی چون سرزندگی، شادابی، جرئت‌ورزی، نیاز به فعالیت، هیجان و تحرک است؛ گشودگی^{۱۱} (O)، صفات مرتبط با حس زیبایی شناختی، کنجکاو و هوشمندانه، نیاز به تنوع، نگرش‌های غیر متعصبانه و علاقت گسترده را مشخص می‌کند؛ خوشایندی^{۱۲} (A)، صداقت، نوع‌دوستی و همدردی را دربر دارد و در

تضاد با خصومت بدبینانه و خودمحورانه است و بالاخره، وظیفه‌شناسی^{۱۳} (C)، شامل کوششی منظم برای دستیابی به اهداف و پیروی جدی از اصول است (ویا^{۱۴}، ۱۹۹۵).

بساکن‌نژاد و غفاری (۱۳۸۶) گزارش داده‌اند: «ترس و نارضایتی از ظاهر جسمانی می‌تواند روی عملکرد اجتماعی و روابط بین فردی اثر بگذارند. یافته‌های تحقیقاتی مان‌شان می‌دهد که بین حساسیت در روابط بین فردی و ترس از بدریختی بدنی رابطه وجود دارد. افرادی که در روابط متقابل اجتماعی خود حساس‌ترند، ترس‌های بیشتری از ظاهر جسمانی خود و ارزیابی‌های دیگران درباره وضعیت جسمانی‌شان نشان می‌دهند. نارضایتی از تصور بدنی با افسردگی، وسواس و حساسیت بین فردی رابطه دارد.» در تحقیق به عمل آمده توسط محمدی و سجادی‌نژاد (۱۳۸۵) عامل نارضایتی از بدن خود، از مقیاس‌های نگرانی از تصور بدنی، توانسته به طور معناداری اضطراب اجتماعی را پیش‌بینی کند. در تحقیق نورملا (۲۰۰۷) در مورد رابطه بین عزت‌نفس، ویژگی‌های شخصیتی و تصور بدنی، هم‌بستگی منفی بین نارضایتی از تصور بدنی و عزت‌نفس، و هم‌بستگی مثبت بین روان‌رنجور خویی و نارضایتی از تصور بدنی به‌دست آمده است. براساس یافته‌های کریک شانک^{۱۵} (۲۰۰۶) در بررسی صفات شخصیتی، تصور بدنی و رفتارهای مربوط به خوردن، اشخاص دارای صفات شخصیتی گشودگی به تجربه و ثبات هیجانی (روان‌رنجور خویی پایین)، به نارضایتی از بدن و تصور منفی از خود، گرایش کمتری دارند. چنین به نظر می‌رسد که رضایتمندی از تصور بدنی در ارتباط با صفات و ویژگی‌های شخصیتی قرار دارد.

فراوانی الگوهای شخصیتی و سواسی خود شیفته در خواست‌کنندگان جراحی زیبایی به‌طور معنی‌داری بیشتر از سایر الگوهای شخصیتی است. بهره‌گیری از مقیاس‌های هنجاریایی شده در زمینه تصویر بدنی و شخصیتی، برای ارزیابی میزان نارضایتی از تصویر بدنی می‌تواند از جراحی‌های غیر ضروری زیبایی پیشگیری کند (قلعه‌بندی و ابراهیمی، ۱۳۸۱: ۱۰-۴) بسیاری از تحقیق‌ها، رابطه تصور بدنی با ناباوری، معلولیت، سوختگی، و گرفتن کلیه، جراحی‌های زیبایی، هیستریکتومی، اسکیزوفرنی و اختلالات روان‌شناختی را بررسی کرده‌اند. پژوهش حاضر در نظر دارد به بررسی تصور بدنی در شخصیت‌های نرمال و سالم پردازد.

توجه به تصور بدنی و ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند به ایجاد تعامل‌های اجتماعی مثبت و فعالیت مؤثر افراد در اجتماع کمک کند تا از عواقب احتمالی چون اضطراب، افسردگی، کاهش اعتماد به نفس و احساس ارزشمندی، اختلالات تغذیه‌ای، رفتارهای ضد اجتماعی و مخاطره‌آمیز یا صدمه‌زننده به سلامتی و نیز مواردی چون جراحی‌های غیر ضروری زیبایی، مصارف بالای لوازم آرایشی و صرف وقت و هزینه در این جهت جلوگیری کرده و خدمتی به جوانان، خانواده‌ها و جامعه به‌شمار آید. هدف از اجرای این پژوهش، بررسی رابطه تقارنی یا میزان سهم شراکت بین دو متغیر تصور بدنی و ویژگی‌های شخصیتی (شامل پنج عامل بزرگ شخصیت) است.

روش تحقیق

در تحقیق حاضر، بررسی رابطه بین متغیرها مطرح است؛ بنابراین، روش تحقیق از نوع همبستگی، یا همخوانی است که از طریق آن میزان سهم شراکت بین متغیرها بیان می‌شود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دختر دوره پیش‌دانشگاهی شهرستان بروجرد در سال ۱۳۸۸ به تعداد ۱۳۰۰ نفر است که در دو مرکز مشغول به تحصیل‌اند. روش نمونه‌گیری، تصادفی طبقه‌ای بوده و حجم گروه نمونه با استفاده از جدول مورگان، ۲۹۷ نفر تعیین شده است. در پژوهش حاضر به منظور اندازه‌گیری متغیرها از پرسش‌نامه شخصیتهای پنج عامل NEO-FFI فرم کوتاه ۶۰ سؤالی و پرسش‌نامه چند بعدی رابطه خود و بدن MBSRQ استفاده شده است. بزرگ‌ترین کار در زمینه اعتباریابی آزمون NEO، اجرای این آزمون همراه با ۱۱۶ مقیاس روان‌سنجی و ۱۲ پرسش‌نامه بر روی پژوهش‌مونه طولی توسعه‌یافته بالتیمور است (شاک و همکاران، به نقل از حق‌شناس، ۱۳۷۸) که از مجموع ۱۵ ضریب همبستگی، ۶۶ مورد دارای قدرمطلق بالای ۰/۵ می‌باشند. به لحاظ روایی همگرا تمام مقیاس‌های آزمون نتو، ضرایب همبستگی قوی با همتایان خود در روان‌سنجی نشان داده‌اند. در ایران، این آزمون در سال ۱۳۷۷ توسط گروهی فرشی هنجاریابی شده است. از پنج عامل آزمون، عامل‌های C-O-E-N روایی قابل قبولی دارند. و روایی عامل A ضعیف است. به گزارش مک‌کری و کاستا (۱۹۸۵) در مطالعه روی ۳۱ مورد، پایایی برای شاخص‌های O، E و N به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۹۱ و ۰/۸۶ به دست آمده و برای شاخص‌های C و A به ترتیب ۰/۶۳ و ۰/۷۹ است. در ایران حق‌شناس (۱۳۸۷) برای سنجش به صورت بازآزمایی، آزمون فارسی نتو را روی ۳۰ مورد ارزیابی کرده که نتایج نشان‌دهنده ضرایب همبستگی ۰/۵۲ تا ۰/۷۶ برای شاخص‌های اصلی بوده است.

پرسش‌نامه چند بعدی رابطه خود و بدن MBSRQ توسط کش^{۱۶} (۲۰۰۰) جهت اندازه‌گیری سطوح مختلف رضایت‌مندی و نارضایتی تصور بدنی ساخته شده و شامل ۱۰ خرده مقیاس به قرار زیر است: ارزیابی ظاهری^{۱۷}، سرمایه‌گذاری ظاهری^{۱۸}، ارزیابی قابلیت جسمانی^{۱۹}، سرمایه‌گذاری قابلیت جسمانی^{۲۰}، ارزیابی سلامت^{۲۱}، سرمایه‌گذاری سلامت^{۲۲}، سرمایه‌گذاری بیماری^{۲۳}، رضایت از قسمت‌های بدن^{۲۴}، اشتغال ذهنی به اضافه وزن^{۲۵}، خود طبقه‌بندی وزن^{۲۶}. اعتبار خرده آزمون‌ها براساس آلفای کرونباخ ۰/۷۷ تا ۰/۹۱ برای مردان و ۰/۷۷ تا ۰/۹۰ برای زنان به دست آمده است. روایی آزمون با انجام آزمون باز آزمون با فاصله یک ماه برای مردان، ۰/۹۰ تا ۰/۹۴ و برای زنان ۰/۷۳ تا ۰/۸۹ گزارش شده است (کش، ۲۰۰۰). در ایران ابتدا روایی صوری آزمون توسط کارشناسان و استادان تعیین شد. برای تعیین روایی آزمون از روایی همگرا استفاده شد و همبستگی معنادار میان پرسش‌نامه عزت نفس کوپر اسمیت و خرده مقیاس‌های تصویر بدنی به دست آمد که در جدول نشان داده شده است (باقری‌پور و دادخواه، ۱۳۸۷).

خرده مقیاس رضایت از قسمت‌های بدن، شامل ۹ آیت، و همانند خرده مقیاس ارزیابی ظاهری است؛ با این تفاوت که جنبه‌های بیشتری از ظاهر فرد را دربر می‌گیرد. نمره بالا نشان می‌دهد فرد به طور کلی از قسمت‌های مختلف بدن خود رضایت دارد؛ در حالی که نمره پایین روی هم رفته ناخرسندی از بخش‌های مختلف بدن را نشان می‌دهد. در پژوهش حاضر، محقق از خرده مقیاس هشتم، رضایت از قسمت‌های مختلف بدن استفاده کرده است. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از روش‌های آمار توصیفی، آزمون کای اسکور (خی دو) و ضریب همبستگی فای به انجام رسیده و برای کلیه فرضیه‌ها سطح معنی‌داری $a=0/05$ در نظر گرفته شده است.

جدول ۱. همبستگی بین عزت نفس کوپر اسمیت و خرده مقیاس‌های تصویر بدنی

عزت نفس کوپر اسمیت	ارزیابی ظاهری	سرمایه‌گذاری ظاهری	ارزیابی قابلیت جسمانی	سرمایه‌گذاری قابلیت جسمانی	ارزیابی سلامت جسمی
۰/۲۴۲	۰/۰۷۷	۰/۳۴۱	۰/۳۴۵	۰/۲۸۴	

سرمایه‌گذاری سلامت جسمی	سرمایه‌گذاری بیماری	رضایت از قسمت‌های بدن	اشتغال ذهنی به اضافه وزن	خود طبقه‌بندی وزن
۰/۲۷۳	۰/۲۳۵	۰/۲۸۳	۰/۰۹۷	-۰/۱۳۵

* همبستگی در سطح ۰/۰۵

میزان اعتبار خرده آزمون تصویر بدنی براساس ضریب آلفای کرونباخ حداقل ۰/۵۴ و حداکثر ۰/۸۵ به دست آمد. اعتبار هر یک از این خرده آزمون‌ها در جدول نشان داده شده است.

جدول ۲. میزان اعتبار خرده مقیاس‌های تصویر بدنی بر آلفای کرونباخ

میزان اعتبار	ارزیابی ظاهری	سرمایه‌گذاری ظاهری	ارزیابی قابلیت جسمانی	سرمایه‌گذاری قابلیت جسمانی	ارزیابی سلامت جسمی
۰/۵۹	۰/۷۳	۰/۵۴	۰/۶۵	۰/۵۸	

سرمایه‌گذاری سلامت جسمی	سرمایه‌گذاری بیماری	رضایت از قسمت‌های بدن	اشتغال ذهنی به اضافه وزن	خود طبقه‌بندی وزن
۰/۷۴	۰/۶۳	۰/۸۵	۰/۶۷	۰/۶۶

یافته‌ها

در مطالعه حاضر، جداول ۳ تا ۶ شاخص‌های آمار توصیفی، فراوانی و درصد‌های مربوط به صفات شخصیتی و تصور بدنی را در آزمودنی‌های پژوهش نشان می‌دهند.

جدول ۳. فراوانی و درصد صفات شخصیتی در دانش‌آبایان دختر

وظیفه‌شناسی (C)		خوشایندی (A)		گشودگی (O)		برون‌گرایی (E)		روان رنجور خویی (N)		صفات خصیتی
مسئولیتی	وظیفه‌شناسی	سبزه‌جویی	خوشایندی	عدم گشودگی	گشودگی	درون‌گرایی	برون‌گرایی	ثبات هیجانی	روان رنجور خویی	شاخص
۱۳	۵۵	۱۰	۳۲	۱۳	۴۰	۱۵	۴۸	۲۶	۴۲	فراوانی
۴/۳۷	۱۸/۵۱	۳/۳۷	۱۰/۷۷	۴/۳۷	۱۳/۴۶	۵/۰۵	۱۶/۱۶	۸/۷۵	۱۴/۱۴	درصد

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، بیشترین فراوانی (۵۵ نفر) حدود ۱۸/۵ درصد نمونه مربوط به صفت وظیفه‌شناسی و پس از آن (۴۸ نفر) حدود ۱۶ درصد نمونه مربوط به صفت برون‌گرایی و کمترین فراوانی (۱۰ نفر) حدود ۳ درصد مربوط به صفت سبزه‌جویی و پس از آن (۱۳ نفر) حدود ۴ درصد مربوط به صفات بی‌مسئولیتی و عدم گشودگی می‌باشد.

جدول ۴. فراوانی و درصد مربوط به تصویر بدنی در دانش‌آبایان دختر

تصویر بدنی			شاخص
ناراضایتی	متوسط	رضایت	
۳۸	۱۴۳	۱۱۶	فراوانی
۱۲/۸۰	۴۸/۱۵	۳۹/۰۵	درصد

چنان‌که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، حدود ۳۹ درصد نمونه (۱۱۶ نفر) دارای رضایتمندی از تصور بدنی و ۱۲/۸۰ درصد نمونه (۳۸ نفر) دارای ناراضایتی از تصور بدنی هستند.

جدول ۵. شاخص‌های مربوط به ۵ عامل بزرگ شخصیت پرسش‌نامه NEO-FFI

متغیرها	روان رنجور خویی (N)	برون‌گرایی (E)	گشودگی (O)	خوشایندی (A)	وظیفه‌شناسی (C)
میانگین	۲۵/۵۹	۲۹/۱۷	۲۸/۲۹	۲۹/۱۳	۳۲/۱۶
انحراف معیار	۸/۲۶	۷/۱۰	۶/۳۹	۶/۵۵	۵/۰۶
بالا‌ترین نمره	۴۶	۴۳	۴۸	۴۲	۴۵
پایین‌ترین نمره	۵	۷	۸	۶	۹

به‌طوری‌که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، در متغیر روان رنجور خویی میانگین و انحراف معیار، به ترتیب ۲۵/۵۹ و ۸/۲۶، در متغیر برون‌گرایی میانگین و انحراف معیار ۲۹/۱۷ و ۷/۱۰، در متغیر گشودگی میانگین و انحراف معیار ۲۸/۲۹ و ۶/۳۹، در خوشایندی میانگین و انحراف معیار ۲۹/۱۳ و ۶/۵۵ و در متغیر وظیفه‌شناسی میانگین و انحراف معیار ۳۲/۱۶ و ۵/۰۶ است.

جدول ۶. شاخص‌های مربوط به تصور بدنی

همان‌طور که در جدول ۶ نشان داده شده، در متغیر تصور بدنی میانگین و انحراف معیار، به ترتیب ۲/۸۵ و ۰/۵۹ است.

شاخص آماری	میانگین	انحراف معیار	بالا‌ترین نمره	پایین‌ترین نمره
تصور بدنی	۲/۸۵	۰/۵۹	۴	۱/۳۳

جدول ۷: رابطه میان تصور بدنی و صفت روان رنجور خویی (N) در دانشیابان دختر

صفت رنجور خویی (N)	روان رنجور خویی	متوسط	ثبات هیجانی
رضایت	۱۵	۸۵	۱۶
متوسط	۱۷	۱۱۸	۸
ناراضی	۱۰	۲۶	۲

$$df=4, \quad x^2=11/27, \quad \alpha=0/05$$

محاسبه‌های انجام شده براساس جدول شماره ۷ با مقدار χ^2 دو ۱۱/۲۷، درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۰/۰۵ با ضریب همبستگی فای (Ø) برابر با ۰/۱۹۴، نشان داد بین دو مقوله تصور بدنی و ویژگی شخصیتی روان رنجور خویی (N) در دانشیابان دختر با اطمینان ۹۵ درصد رابطه وجود دارد.

جدول ۸: رابطه میان تصور بدنی و صفت برون گرایی (E) در دانشیابان دختر

صفت برون گرایی (E)	برون گرایی	متوسط	درون گرایی
رضایت	۲۶	۸۴	۶
متوسط	۱۹	۱۱۹	۵
ناراضی	۳	۳۱	۴

$$df=4, \quad x^2=9/10, \quad \alpha=0/05$$

محاسبه‌های انجام شده براساس جدول شماره ۸ با مقدار χ^2 دو ۹/۱۰، درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۰/۰۵ با ضریب همبستگی فای (Ø) برابر با ۰/۱۷۵، نشان داد که بین دو مقوله تصور بدنی و ویژگی شخصیتی برون گرایی (E) در دانشیابان دختر با اطمینان ۹۵ درصد رابطه وجود ندارد.

جدول ۹: رابطه میان تصور بدنی و صفت گشودگی به تجربه (O) در دانشیابان دختر

صفت گشودگی (O)	گشودگی	متوسط	عدم گشودگی (پرده پوشی)
رضایت	۱۹	۹۱	۶
متوسط	۱۴	۱۲۴	۵
ناراضی	۷	۲۹	۲

$$df=4, \quad x^2=4/05, \quad \alpha=0/05$$

محاسبه‌های انجام شده براساس جدول شماره ۹ با مقدار χ^2 دو ۴/۰۵، درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۰/۰۵ با ضریب همبستگی فای (Ø) برابر با ۰/۱۱۶، نشان داد بین دو مقوله تصور بدنی و ویژگی شخصیتی گشودگی به تجربه (O) در دانشیابان دختر با اطمینان ۹۵ درصد رابطه وجود ندارد.

جدول ۱۰: رابطه میان تصور بدنی و صفت خوشایندی (A) در دانشیابان دختر

صفت خوشایندی (A)	خوشایندی	متوسط	ستیزه جویی
رضایت	۱۳	۱۰۲	۱
متوسط	۱۸	۱۱۹	۶
ناراضی	۱	۳۴	۳

$$df=2, \quad x^2=5/43, \quad \alpha=0/05$$

محاسبه‌های انجام شده براساس جدول شماره ۱۰ با مقدار χ^2 دو ۵/۴۳، درجه آزادی ۲ و سطح اطمینان ۰/۰۵ (با ادغام فراوانی‌های مجاور جهت امکان پذیر شدن محاسبه χ^2) با ضریب همبستگی فای (Ø) برابر با ۰/۱۳۵، نشان داد که بین دو مقوله تصور بدنی و ویژگی شخصیتی خوشایندی (A) در دانشیابان دختر با اطمینان ۹۵ درصد رابطه وجود ندارد.

جدول ۱۱: رابطه میان تصور بدنی و صفت وظیفه‌شناسی (C) در دانشیابان دختر

صفت وظیفه‌شناسی (C)	وظیفه‌شناسی	متوسط	بی‌مسئولیتی
رضایت	۳۲	۷۹	۵
متوسط	۲۰	۱۱۶	۷
ناراضی	۳	۳۴	۱

$$df=4, \quad x^2=10/08, \quad \alpha=0/05$$

محاسبه‌های انجام شده براساس جدول شماره ۱۱ با مقدار χ^2 دو ۱۰/۰۸، درجه آزادی ۴ و سطح اطمینان ۰/۰۵ با ضریب همبستگی فای (Ø) برابر با ۰/۱۸۴، نشان داد که بین دو مقوله تصور بدنی و ویژگی شخصیتی وظیفه‌شناسی (C) در دانشیابان دختر با اطمینان ۹۵ درصد رابطه وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین تصور بدنی و ویژگی‌های شخصیتی در بین دانشیابان دختر مراکز پیش‌دانشگاهی بروجد، یافته‌ها نشان داد که بین تصور بدنی و صفت روان رنجور خویی در دانشیابان دختر

افرادی که در روابط متقابل اجتماعی خود حساس ترند، ترس‌های بیشتری از ظاهر جسمانی خود و ارزیابی‌های دیگران درباره وضعیت جسمانی‌شان نشان می‌دهند. نارضایتی از تصور بدنی با افسردگی، وسواس و حساسیت بین فردی رابطه دارد

رابطه‌ای وجود ندارد ($df=4$, $X^2=9/10$, $a=0/05$). این نتایج با یافته‌های تحقیقات انجام شده توسط نورملا (۲۰۰۷) و کریک شانک (۲۰۰۶) مطابقت دارد. به نظر می‌رسد که بین برون‌گرایی و رضایتمندی از تصور بدنی رابطه وجود داشته باشد اما تحقیقات به عمل آمده رابطه‌ای بین برون‌گرایی و تصور بدنی به دست نداده‌اند. بنابر محاسبات انجام شده، بین تصور بدنی و صفت گشودگی در دانشجویان دختر رابطه‌ای وجود ندارد ($a=0/05$, $df=4$, $X^2=4/05$). این نتایج با یافته‌های تحقیق نورملا (۲۰۰۷) مطابقت دارد؛ در حالی که براساس یافته‌های کریک شانک (۲۰۰۶)، افراد دارای صفت شخصیتی گشودگی به تجربه به نارضایتی از تصور بدنی گرایش کمتری دارند. هر دوی این تحقیقات بر روی زنان دانشجوی صورت گرفته ولی ابزار اندازه‌گیری متفاوتی به کار برده شده است. به طوری که نتایج برآورد آماری نشان داد، بین تصور بدنی و صفت خوشایندی در دانشجویان دختر رابطه‌ای وجود ندارد ($df=2$, $X^2=5/43$, $a=0/05$).

مطابق یافته‌های به دست آمده از تحقیقات انجام شده توسط نورملا (۲۰۰۷) و کریک شانک (۲۰۰۶) نیز رابطه‌ای میان تصور بدنی و صفت خوشایندی وجود ندارد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که بین تصور بدنی و صفت وظیفه‌شناسی در دانشجویان دختر رابطه وجود دارد ($a=0/05$, $X^2=10/08$, $df=4$) و بین این دو مقوله، رابطه معنادار آماری و به عبارت دیگر،

رابطه وجود دارد ($df=4$, $X^2=11/27$, $a=0/05$) و بین این دو مقوله، رابطه معنادار آماری یا به عبارت دیگر، همخوانی و هماهنگی وجود دارد. این نتایج با یافته‌های به دست آمده از تحقیقات انجام شده توسط بساک نژاد و غفاری (۱۳۸۶)، محمدی و سجادی نژاد (۱۳۸۵)، نور ملا (۲۰۰۷) و کریک شانک (۲۰۰۶) مطابقت دارد. در این تحقیقات، بین نارضایتی از تصور بدنی با افسردگی، وسواس و حساسیت بین فردی رابطه معناداری به دست آمده و نارضایتی از بدن توانسته است اضطراب اجتماعی را پیش‌بینی کند. به علاوه، براساس نتایج به دست آمده در تحقیقاتی که در پژوهش حاضر بدان اشاره شده است، صفت «روان‌رنجور خوبی» با پیشرفت تحصیلی، عملکرد افراد در گذر زندگی، سلامت روان، فعالیت زوج‌یابی، احساس شادکامی، رضایت از زندگی زناشویی، تخلفات رانندگی، بیماری MS و... ارتباط معنی‌داری دارد. با توجه به این یافته‌ها به نظر می‌رسد صفت شخصیتی روان‌رنجور خوبی با رخساره‌های اضطراب، پرخاشگری، افسردگی، کم‌رویی، تکانشوری و آسیب‌پذیری یکی از مهم‌ترین صفات شخصیتی است که می‌تواند در رابطه با متغیرهای متعدد، از جمله تصور بدنی، نقش ایفا کند. همان‌طور که در این پژوهش افراد با صفت شخصیتی روان‌رنجور خوبی، کمتر رضایتمندی و بیشتر نارضایتی را در مورد تصور بدنی گزارش کرده‌اند. یافته‌های پژوهش حاضر براساس محاسبات به عمل آمده نشان داد که بین تصور بدنی و صفت برون‌گرایی در دانشجویان دختر

صفت شخصیتی وظیفه‌شناسی، که در بردارندهٔ رخصاره‌های کفایت، وظیفه‌شناسی، تلاش برای موفقیت، خویش‌داری و احتیاط است، به مانند صفت روان‌رنجور خوبی از مهم‌ترین صفات شخصیتی به‌شمار می‌آید

16. Cash
17. Appearance evaluation
18. Appearance orientation
19. Fitness evaluation
20. Fitness orientation
21. Health evaluation
22. Health orientation
23. Illness orientation
24. Body areas satisfaction
25. Owerweight preoccupation
26. Self classified weight

منابع

۱. باقری‌پور، احمد و دادخواه؛ اصغر؛ نقش تعاملی تصویر بدنی و وضعیت باروری با تحول روانی- اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، ۱۳۸۷.
۲. بساک‌نژاد، سودابه و غفاری، مجید؛ رابطهٔ بین ترس از بدریختی بدنی و اختلالات روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز، سال تحصیلی ۸۶-۸۵، مجموعهٔ مقالات چهارمین سمینار سراسری بهداشت روان، ۱۳۸۷.
۳. سلیمی، سیدحسین و یزدانجو، فرح؛ بررسی رابطهٔ بین تصویر تن و میزان سازگاری دانش‌آموزان دختر، پنجمین همایش سراسری بهداشت روانی و اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۲.
۴. صفارزاده، آزاده، تصویر بدنی، اسفند ۸۷ سایت شفای وسواس. <http://ioashafa.or>، ۱۳۸۶.
۵. عمیدی، مریم؛ غفرانی‌پور، فضل‌اله و حسینی، رضوان؛ بررسی رابطهٔ ناراضی‌تی از تصویر ذهنی بدنی و نمایهٔ توده بدنی در دختران نوجوان. دو فصلنامه تحقیقات علوم رفتاری، سال ۱۳۸۵، دوره ۴، شماره‌های ۱ و ۲.
۶. فیست، جس و فیست، گریگوری جی، نظریه‌های شخصیت، مترجم: یحیی سیدمحمدی، تهران، نشر روان، ۱۳۸۶.
۷. قلعه‌بندی فرهاد و ابراهیمی، عزیزه افخم؛ الگوهای شخصیتی متقاضیان جراحی زیبایی، اندیشه و رفتار، ۱۳۸۳، سال نهم، شماره ۴، ۱۳۸۱.
۸. گروسی فرشی، میرتیقی؛ رویکردی نوین در ارزیابی شخصیت (کاربرد تحلیل عاملی در مطالعات شخصیت)، تبریز؛ نشر دانیال و جامعه پژوه، ۱۳۸۰.
۹. محمدی، نورالله و سجادی‌نژاد، مرضیه سادات؛ رابطهٔ نگرانی از تصویر بدنی، ترس از ارزیابی منفی و عزت نفس با اضطراب اجتماعی، فصل‌نامهٔ روان‌شناسی دانشگاه تبریز، بهار ۱۳۸۶، دورهٔ دوم، شمارهٔ ۵، ۱۳۸۵.
10. Avia M., Sanches -Benardos, S. M. L. , Martinez-Arias, M .R ,Silva, F. &Grana , J. L. (1995) The five factor model-II. Relations of the NEO -PI with other personality variables. Personality and Individual differences, 19, 81-97.
11. Jones, Carlson. D. (2001) Social comparisons to models and peers among adolescent girls and boys. Ajournal of research, Nov, 2001:Vol: 39. issue 2,256.
12. Mccabe, P & Riccardelli, A (2006) "Who Thinks I Need a Perfect Body?" Percept and internal Dialogue among Adolescents about their bodies. Sex Roles (2006) 55:409-419.
13. Nurmela, K (2007) Relationship between Self-Esteem, personality characteristics and Body Image, Winona state university.

همخوانی و هماهنگی وجود دارد. این نتایج با یافته‌های تحقیقات انجام شده توسط نورملا (۲۰۰۷) و کریک شانک (۲۰۰۶) مطابقت دارد. به علاوه، براساس نتایج به دست آمده در تحقیقاتی که در پژوهش حاضر بدان اشاره شده است، «صفت وظیفه‌شناسی» با پیشرفت تحصیلی، عملکرد افراد در گذر زندگی، احساس شادکامی، رضایت از زندگی زناشویی، تخلفات رواندگی، بیماری M.S و... ارتباط معناداری دارد.

با توجه به این یافته‌ها به نظر می‌سد که صفت شخصیتی وظیفه‌شناسی، که در بردارندهٔ رخصاره‌های کفایت، وظیفه‌شناسی، تلاش برای موفقیت، خویش‌داری و احتیاط است، به مانند صفت روان‌رنجور خوبی از مهم‌ترین صفات شخصیتی به‌شمار می‌آید که قادر است در رابطه با متغیرهای متعددی از جمله تصور بدنی، نقش ایفا کند.

همان‌طور که در پژوهش حاضر افراد با صفت شخصیتی وظیفه‌شناسی، رضایت‌مندی بیشتر را در مورد تصور بدنی گزارش کرده‌اند. براساس نتایج حاصل از تحقیق به مشاوران و درمانگران پیشنهاد می‌شود که در مواجهه با موارد ناراضی‌تی از تصور بدنی، جهت پیشرفت امر مشاوره و درمان به اهمیت متغیر ویژگی‌های شخصیتی مراجع، از جمله صفات روان‌رنجور خوبی و وظیفه‌شناسی توجه داشته باشند و در حیطهٔ پزشکی، پیشنهاد می‌شود جهت متقاضیان جراحی غیرضروری زیبایی، در صورت وجود صفت شخصیتی روان‌رنجور خوبی، خدمات مشاوره‌ای ارائه شود تا جراحی‌های غیرضروری کاهش یابد.

محدودیت مهم این پژوهش اعتبار یا روایی ضعیف عامل (A) خوشایندی در آزمون NEO-FFI، مطابق با بررسی‌های به عمل آمده در کشورمان می‌باشد که نمرهٔ بالا در این عامل با اختلال شخصیت وابسته و نمرهٔ پایین با حالات خودشیفتگی، ضد اجتماعی بودن و پارانویا همراه دانسته شده است.

پی‌نوشت

1. Body Image
2. Slade
3. Jones
4. Carlson
5. Nurmela
6. Personality
7. Allport
8. The big five Factor
9. Neroticism
10. Extravertion
11. Oppeness
12. Agreeableness
13. Conscioousness
14. Avia
15. cruickshank